

PRAVA DETETA

Direktna primena standarda ljudskih prava UN u postupcima pred domaćim sudovima

UN KONCEPTI

- ▶ Najbolji interes(i) deteta
- ▶ Pravo deteta na život u porodičnoj sredini
- ▶ Zaštita deteta od nasilja

Struktura

- ▶ Konvencija o pravima deteta sa Opcionim protokolima
- ▶ Opšti komentari Komiteta za prava deteta
- ▶ Drugi UN instrumenti - konvencije, rezolucije, npr. Smernice UN za alternativno staranje o deci i dr.
- ▶ Relevantni nacionalni propisi i praksa
- ▶ Zaključna zapažanja Komiteta za prava deteta
- ▶ Pogled na UN koncepte iz ugla prakse Evropskog suda za ljudska prava

- ▶ Međusobna povezanost i uslovljenost koncepata

NAJBOLJI INTERES(I) DETETA

NAJBOLJI INTERES(I) DETETA

„U svim aktivnostima koje se tiču dece od primarnog značaja su najbolji interesi deteta bez obzira na to da li ih sprovode javne ili privatne institucije za socijalnu zaštitu, sudovi, administrativni organi ili zakonodavna tela.“ - član 3. stav 1. KPD

- ▶ **Osnovni princip (pravilo tumačenja)** - nije jasno prepoznat kao interpretativni princip u našim propisima
- ▶ **Pravo deteta** - nije eksplicitno garantovano našim zakonom, već se vezuje za dužnost onih koji preduzimaju aktivnosti koje se tiču deteta
- ▶ **Pravilo postupka odn. postupanja** - zahteva procenu niza elemenata i uspostavljanje procesnih garancija da bi se utvrdili najbolji interesi deteta
- ▶ *Opšti komentar br. 14 (2013) o pravu deteta da njegovi/njeni najbolji interesi budu od prvenstvenog značaja* - promoviše pristup zasnovan na pravima (najbolji interes se ostvaruje omogućavanjem detetu da uživa sva prava priznata Konvencijom)

OBUHVAT PRIMENE

- ▶ Svi državni organi, ustanove, tela, javne ili privatne institucije, pojedinci, uključujući roditelje i druga lica koja se o detetu staraju...
- ▶ u svim aktivnostima koje su od posrednog ili neposrednog značaja za dete odnosno grupu dece, bilo da neposredno uključuju dete ili ih preduzimaju drugi povodom deteta...
- ▶ moraju najboljim interesima deteta dati prvenstveni značaj

POŠTOVANJE NAJBOLJIH INTERESA DETETA

- ▶ Cilj je pronalaženje rešenja koje u najvećoj meri odgovara na potrebe deteta, prema okolnostima konkretnog slučaja, u cilju obezbeđenja pravilnog i potpunog psihofizičkog razvoja deteta...
- ▶ To je **konstruktivno** traganje za rešenjem koje obezbeđuje da potrebe deteta budu zadovoljene (najbolja alternativa za dete), uključujući identifikaciju svih lica koja će to na najbolji način obezbediti (roditelji, drugi članovi porodice, ali i državni organi i ustanove / službe koji treba da pruže podršku i usmeravanje za one koji se o deci staraju - čl. 5. KPD)
- ▶ Zahteva sprovođenje dva međusobno povezana procesa:
  1. Procena najboljih interesa deteta
  2. Utvrđivanje najboljih interesa deteta

PROCENA NAJBOLJIH INTERESA DETETA

- ▶ Procenu najboljih interesa deteta sprovodi donosilac odluke uz podršku profesionalaca koji se bave decom i uz obavezno učešće deteta.
- ▶ Procena u svakom konkretnom slučaju podrazumeva:
  - 1) Prepoznavanje svih elemenata od značaja za procenu, prema okolnostima konkretnog slučaja;
  - 2) Utvrđivanje njihove sadržine i evaluaciju svakog od elemenata
  - 3) Sagledavanje međusobnog odnosa različitih elemenata i pronalaženje ravnoteže među elementima
  - 4) Usvajanje rešenja koje u datim okolnostima obezbeđuje ostvarivanje najboljih interesa deteta
- ▶ Komitet ističe važnost da u svakom konkretnom slučaju bude jasno i potpuno obrazloženo kako je utvrđena sadržina najboljih interesa deteta - šta je cenjeno, na koji način, i zbog čega je u konačnom doneta određena odluka odn. preduzeta određena radnja

ELEMENTI ZA PROCENU NAJBOLJEG INTERESA DETETA

- ▶ Komitet za prava deteta posebno izdvaja sledeće elemente za procenu:
  - ▶ Mišljenje deteta
  - ▶ Identitet deteta
  - ▶ Očuvanje porodične sredine i održavanje odnosa
  - ▶ Briga, zaštita i sigurnost deteta
  - ▶ Situacije ranjivosti
  - ▶ Zdravlje deteta
  - ▶ Obrazovanje deteta
- ▶ **Lične karakteristike deteta** (pol, uzrast, karakter, zdravstveno stanje, kulturni identitet, i dr)
- ▶ **Sredinski faktori** (stabilno okruženje poznato detetu, stalnost u smislu svakodnevnih aktivnosti deteta - vrtića/škole, kontakta sa drugim članovima porodice, i dr)
- ▶ **Sposobnost roditelja odn. staratelja da odgovori na potrebe deteta** (egzistencijalne - ishrana, odeća, smeštaj), emocionalne, vaspitne, obrazovne, zdravstvene potrebe deteta, ali i zdravlje roditelja, spremnost na saradnju sa drugim roditeljem, i dr)

UTVRĐIVANJE NAJBOLJEG INTERESA DETETA

- ▶ Formalni postupak u kome se, na osnovu prethodno izvršene procene, utvrđuje šta je u najboljem interesu deteta u konkretnom slučaju i donosi odgovarajuća odluka primenom relevantne pravne norme, u zavisnosti od predmeta postupka.
- ▶ Naši propisi ne sadrže pravila od značaja za procenu i utvrđivanje, najboljih interesa deteta, zbog čega u praksi preovlađuje tzv. diskrecioni model
- ▶ „...nedostaju kriterijumi i procedure kojima se pružaju smernice svim relevantnih akterima za određivanje najboljeg interesa deteta u svakoj oblasti i za davanje potrebne težine interesima deteta kao primarnom značaju.“ - Zaključna zapažanja Komiteta za prava deteta iz 2017. godine

PROCENA NAJBOLJIH INTERESA DETETA

Jedna životna priča...